

ZIRTAK

Patxi Zubizarreta

IDAZLEA

Argiak itzali zuena

Estibalizeko monasteriotik fraile bat desagertu zela jakinarazi zidatelarik, egunkarian susmoa baiez-tatu baino ez nuen egin: Joxe zen, abiturik gabe, jertse huts batekin ibili bat egitera joan, eta gauak eta izotzak harrapatu zutena... Eta Estibaliztik Ataunera joan zitzaidan gogo: egun batez, ama-alabak Ataungo Aia auzune urrunetik Ordiziako feriara abiatu ziren, astoan barazki eta arrautza batzuk harturik; halako batean, eliza handi bat eta bide bazterrean etxeak ikusirik, amak ttikiari esan zion: “Auzo hau San Gregorio dun, eta hurrena San Martin zagon”; alaba are gehiago harritu zen Lazkaon, hango jauregi eta elizekin, eta laster oihukatu zuen: “Ama, itsasoa, itsasoa!”; baina itsasoa artean urrun egon, eta Oria ibai bulartsua zela adierazi zion amak: “Tira, ailegatu gaitun Billa-prankara, oraintxe ikusiko dinagu plaza nagusia”; eta alaba jakingose-tuak amari galdegin ziolarik ea herri gehi-go ote zegoen, hark erantzun: “Bai, Billa-pranka eta gero Tolosa zagon, eta Donostia gero, uri haundia. Eta gero, gero itsasoa...”; itzuleran argituko zion haurñoak ere, Ordiziako azoka-tik eramaten zirela, saski ttiki batean.

Mundua itsasoan amaitzen zen tenore ez horren urrun hartan sortu zen Joxe, hain zuzen ere San Gregorio auzuneko Ergonen, Sarriartegarako etxean. Hautzaroan, gaueko lanetan jardun bitartean entzundako ipuinak *Kontu zaarrak* liburuan jaso zituen, eta azalean nekazari baten argazkia ageri baitzen, halakoxea imajinatu nuen gerora Estibalizen hartu ninduen gizon eskuzabalak: “Baserritarra? Horixe naizela. Hemengo inguruak-eta garbitzen ditut. Oilategia ere badut, mila oilorekin...”. Baina bestelakoa zen bera: Maddi Ariztiaren *Amatoren uzta* liburuan ipuinak kontatzeaz arduratzen zen gizon bat ageri da, etxerik etxe ibiltzen zena eta ‘ixtorio erraile’ esaten ziotena. Bada Joxe horixe iru-

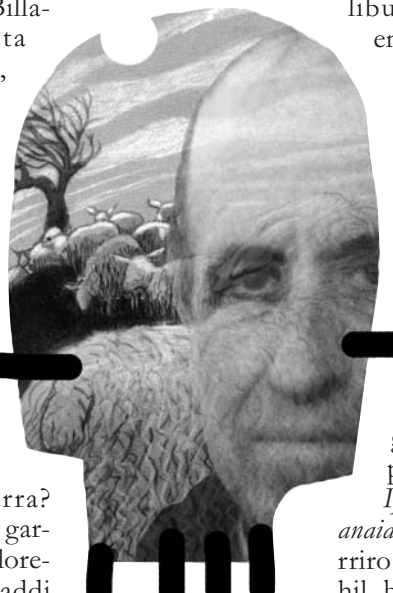
DANI BLANCO

ditu izan zait beti, entzule gormanta eta erraile aparta, apalaz gainera. Eta Azkue edo Barandiaranen—hura ere San Gregorio-koa, Sara etxekoa— bildumen alboan, kontu handiz gorde izan ditut bai Ariztiaren bai Arratibelen liburu preziatuak (azken honen edizio berria Miel Anjel Elustondok atondu zuen, Antton Olariagaren ilustrazioekin batera).

Beharbada gerra izan daiteke gauaren sinonimoetako bat, eta ipuin giro hura gerrak eten zuen Joxeren uste-tan. Are gehiago, monasterioko nagusia kartzelaratu zutenean hasi zen bera kontu haiek idazten, Joxemari San Sebastian *Latxagak* akuilatua. “Nik ez neukan iturri bat, tantakantaka, ura bezala ipuinak ematen zituen; ez, nik putzu ttiki bat neukan, eta hura hustu zen eta kitto”. Alabaina, hain zuzen ere Elustondo izan zen, gerora, putzu haren azken tanta eztiak bildu, eta argitaratzeaz arduratu zena (*Sorginen urrezko maindi-rea, Izugarriak...*; bestalde, *Urrezko giltza* liburuko CD batean, Joxeren ahotsean entzun dezakegu *Txomin Ipurdi*).

Gerrak itzali zuen Joxeren mundu hura. Eta argiak. Udazkeno, Ataunera itzuli ohi zen egun batzuk pasatzera. “San Gregoriotik etxera oinez joaten naiz, ilundu eta gero, eta nire artean pentsatzen dut: hemengo hau sorgin tokia da, beste hau...”.

Baina Joxe harritu egiten zen, gauez, haurrak etxetik zein erraz irteten ziren ikusirik. “Gaur egun denean dago argia, baina gauean desagertu bide zen, baina ilunpetan ez zen bakarrik egongo: *Txomin Ipurdi, Mari Xor, Lapurren Leizeko bi anaiak...* izango zituen lagun. Eta harrigarriro bizirik topatu bazuten ere, eta gerora hil, beharbada gau hartan geratu zen betiko, berak putzutzat zuen ipuinen itsasoan. Alabaina, gertatu zen, argitasun gehiegizko tenore honetan, apenas inor ohartu zela galeraren handiaz. ■

irudia:
Antton Olariaga